

## LSDP vietos savivaldos rinkimų programinės nuostatos

Atvira ir veiksminga vietos savivalda – tai lygios galimybės, patikimas valdymas, aktyvios bendruomenės, darni raida.

Dabarties iššūkių akivaizdoje Lietuvai kaip niekad svarbu turėti būtent tokią savivaldą, kuri būtų savarankiška ir gebėtų spręsti konkrečias žmonių problemas.

Prisiminkime. Kai Lietuvos ir Baltarusijos sieną pradėjo kirsti migrantų srautai, būtent vietos savivaldai teko didžiausia našta jais pasirūpinti.

Rusijai užpuolus Ukrainą, pabėgėlių klausimas tapo dar opesnis. Negana to, karo atveju savivaldybių užduotys taps dar svarbesnės.

Tai ir telkti savanorių būrius ir organizuoti evakuaciją, palaikyti viešąją tvarką, užtikrinti medicininę pagalbą, prekių tiekimą ir kita.

Energijos ir maisto kainoms iššokus į neregėtas aukštumas, susiduriame su dar viena krize – kaip garantuoti orų žmonių pragyvenimo lygį?

Nors kai kurios priemonės tai spręsti – nacionalinio lygmens, šalies ir visos Europos ekonomikos ateitis ilgainiui priklausys nuo to, kaip prisitaikysime prie klimato kaitos.

Būtent todėl Europos Sąjungos lygiu inicijuotas Žalioji kursas, kurio sėkmė didele dalimi priklausys nuo savivaldybių vaidmens.

Deja, dabartinė vyriausybė to nesupranta. Priešingai, visi jos veiksmai skirti susilpninti vietos savivaldą padarant ją dar labiau priklausomą nuo centrinės valdžios malonės.

Tik taip galima vertinti be atodairos vykdomą švietimo, sveikatos ir kitų viešųjų paslaugų „buhalterinę optimizaciją“, kai iš viršaus nuleidžiami nurodymai be savivaldos pritarimo.

Vietos savivaldos finansinio savarankiškumo didinimo planai, nors ir palaikyti LR Prezidento, valdančiųjų įvairiausiais būdais taip pat vilkinami.

Galiausiai ko verti mėginimai blokuoti tiesioginius merų rinkimus arba juos padaryti „kišeniniais“. Taip dar sykį nepaisoma žmonių valios ir siekiama ją visaip riboti.

Mes, socialdemokratai, griežtai nepritariame šioms dešiniųjų pastangoms visaip menkinti vietos savivaldą siekiant ją padaryti fiktyvią.

Mūsų pamatinė filosofija – statyti, o ne griauti. Esame labiausiai patyrusi vietos savivaldos klausimais šalies politinė jėga.

Teikiame visuomenės poreikius atliepančią *stiprios savivaldos viziją* – apsaugoti kiekvieną!

Mūsų kryptys:

**L**ygios teisės į gydymą – daugiau sveikatos!

**I**šsilavinimas kiekvienam – daugiau ir geresnio švietimo!

**E**nergetikos inovacijos – mažesnės kainos!

**T**ransporto plėtra – arčiau žmonių!

**U**žuovėja nuo negandų – saugesnė rytdiena!

**V**aldymas žmonėms – daugiau savivaldos!

**A**plinkos tvarkymas ir įveiklinimas – daugiau gerovės ir švaros!

### **Lygios galimybės gauti gydymą – daugiau sveikatos!**

Mūsų tikslas – greita ir efektyvi sveikatos priežiūra visiems gyventojams. Skirsime dėmesį labiausiai pažeidžiamoms grupėms: ir stiprinant jų sveikatą, apsaugant nuo susirgimų, ir užtikrinant geresnę sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą.

Sieksime, kad kokybiškos bei savalaikės sveikatos priežiūros paslaugos būtų prieinamos visiems savivaldybės gyventojams per trumpiausią protingai įmanomą laiką.

Siekdami pritraukti jaunus specialistus į sveikatos priežiūros įstaigas regionuose, remsime jų studijas, jeigu jie įsipareigos vėliau čia dirbti.

Pagerinsime sveikatos priežiūros prieinamumą senjorams ir neįgaliesiems didindami vietų skaičių slaugos įstaigose bei teikdami socialinės slaugos paslaugą „į namus“. Plėsimė slaugos namuose paslaugas ir didinsime slaugytojų skaičių.

Dirbsime ir su socialiniais bei gyvenamos rizikos veiksniais (skurdu, mažu fiziniu aktyvumu, prasta mityba, alkoholio ir tabako vartojimu). Tokia sveikatos apsauga leis sumažinti sveikatos netolygumus tarp socialinių grupių, išvengiamų mirčių ir hospitalizavimų skaičių.

Užtikrinsime vaikų raidos ir vystymosi stebėseną, vaikų galimų sveikatos sutrikimų korekciją ir profilaktiką. Vykdysime sveikų vaikų darželių ir mokyklų iniciatyvas, sveiko maisto prieinamumo vaikams, fizinio aktyvumo ir lavinimo programas, laiduojančias visiems vaikams galimybę išmokti plaukti. Įgyvendinsime vaikų ir paauglių apsaugos nuo tabako, alkoholio, narkotinių medžiagų, energinių saldžiųjų gėrimų, perteklinio saldaus maisto vartojimo priemones.

Sustiprinsime aktyvią informacinę programą apie skiepų naudojimo, saugumo, efektyvumo kontrolę ir būtinumą apsaugoti visuomenę nuo pavojingų infekcinių susirgimų grėsmės.

Remsime bendruomenių projektus, skatinančius fizinį aktyvumą ir sveiką gyvenseną, darbo ir poilsio pusiausvyrą, rekreacines paslaugas, sveiką senėjimą. Skatinsime sveikatingumo paslaugų sferą, viešą ir privačią partnerystę sporto ir sveikatos srityse.

Užtikrinsime stabilų ir ilgalaikį visuomenės sveikatai svarbių infrastruktūros objektų (pėsčiųjų, dviračių takų, trasų, viešosios infrastruktūros gamtoje) priežiūros ir plėtros finansavimą.

Išskirtinį dėmesį skirsime psichikos sveikatos strategijai įgyvendinti ir savižudybių skaičiui mažinti. Toliau vystysime jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų plėtrą pasitelkdami tarpusavio pagalbos ir pagalbos sau modelius.

### **Išsilavinimas kiekvienam – daugiau ir geresnio švietimo!**

Kiekvienas Lietuvos vaikas turi teisę gauti kokybišką švietimą pradedant ikimokykliniu ugdymu ir nepriklausomai nuo vietovės, kurioje jis gyvena.

Užtikrindami vaikų bendrąjį ugdymą sieksime, kad mokiniai, ypač pradinėse klasių, mokytųsi arčiau savo gyvenamosios vietos. Kiekvienam moksleiviui taip pat turi būti sudarytos galimybės lankyti sporto, meno ar mokslo būrelį.

Plačiau organizuosime patogų pavėžėjimą iki artimiausios mokyklos, kurioje sukurtos tinkamos sąlygos pagrindiniam ir viduriniam ugdymui. Plėsimė pavėžėjimo sistemą, kad ji apimtų ir neformalųjį švietimą

Įgyvendinsime mokytojų ir švietimo pagalbos specialistų pritraukimo programą per skatinamąsias stipendijas, pradedančiųjų mokytojų mentorystę, sistemą palikusią darbuotojų sugražinimą

Didinsime psichologų etatų skaičių mokyklose orientuodamiesi į ekspertų rekomendacijas. Ieškosime optimalių sprendimų, kaip užtikrinti profesionalią psichologinę pagalbą kiekvienai mokyklai. Sieksime užtikrinti, kad klasėms, kuriose mokosi negalia ar kitus specialiuosius ugdymosi poreikius turintys mokiniai, būtų skiriama bent po vieną mokytojo padėjėją.

Sudarysime sąlygas papildomoms ugdymo veikloms, skirtoms ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikams su negalia ar turintiems kitų specialiųjų ugdymosi poreikių, taip pat vaikams, augantiems skurdą ir socialinę atskirtį patiriančiose šeimose bei užtikrinsime patogią logistiką.

Mokymąsi visą gyvenimą sieksime padaryti labiau prieinamą ir įtraukti socialines grupes, kurios šiomis programomis mažai naudojasi. Skatinsime bendradarbiavimą tarp vietinės užimtumo tarnybos, darbdavių ir profesinių sąjungų. Taip pat didinsime paramą nekvalifikuotų

arba žemos kvalifikacijos suaugusiųjų kvalifikacijai kelti arba keisti, tai darant ne tik nedarbo periodu, bet ir esant darbo santykiuose.

Stiprinsime neformalųjį suaugusiųjų švietimą, pagerinsime sąlygas apsirūpinti reikiama metodine medžiaga. Greta įprastų kvalifikacijos tobulinimo ir bendrųjų gebėjimų ugdymo programų plėtosime programas, skirtas visuomenės švietimui strateginiais visuomenės ir valstybės raidos klausimais bei į asmens saviraišką ir savanoriškos veiklos projektus kreipiančias priemones.

### **Energetikos inovacijos – mažesnės kainos!**

Plėsimė paramą pereiti prie efektyvių šilumos gamybos priemonių iš vietinių ar atsinaujinančių šaltinių bei investicijoms į energiją taupančias priemones, nuosavų šilumos gamybos ir biokuro pajėgumų plėtrą.

Investuosime į visuomeninės paskirties ir daugiabučių pastatų geoterminio šildymo plėtrą. Taip pat remsime saulės kolektorių, nuotolinės saulės elektrinės ar šilumos siurblių įrengimą tokiuose namuose.

Spartinsime daugiabučių namų renovacijos programą užtikrindami, kad ji būtų kvartalinė, remianti mažiau pasiturinčias šeimas. Taip pat remsime mažąją renovaciją greičiau ir už mažesnius kaštus atliekant tik būtiniausius energijos taupymo darbus.

Skatinsime gaminančius elektros vartotojus ir jų steigimąsi daugiabučiuose, įgalinant namą ar bendriją apsirūpinti didele dalimi elektros (ir šilumos iš elektros) energija savo reikmėms.

Didesniuose miestuose kursime atliekinės šilumos sistemą. Ją įdiegus, šilumą daugiabučiams iš dalies tiekty ligoninės, biurai, duomenų ir prekybos centrai.

Numatysime skatinimo schemas miestų ir gyvenviečių apšvietimo atnaujinimui.

### **Transporto plėtra – arčiau žmonių!**

Plėtosime kelių tinklą ir gerinsime vietinės ir rajoninės reikšmės kelių infrastruktūrą ir jų būklę, sparčiau įgyvendinsime žvyrkelių asfaltavimo programą. Sudarysime prioritetinius kelių remonto, daugiabučių namų kiemų, gatvių apšvietimo trejų metų sąrašus pagal aiškius ir skaidrius kriterijus. Į šį procesą įtrauksime gyventojus, seniūnų ir seniūnaitijų atstovus. Taip pat gerinsime sąlygas prisidedantiems prie kelių, daugiabučių kiemų remonto greičiau vykdyti šiuos darbus, suteiksime jiems pirmenybę sudaromuose sąrašuose.

Skatinsime dviračių takų atnaujinimą ir plėtrą, taip pat elektromobilių platesnį vartojimą ir krovimo stotelių plėtrą. Įrengsime dviračių stovus ir stogines (kad po lietaus būtų sausas sėdynės), skatinsime verslininkus, įrengiančius prie savo įmonių tokias stogines.

Vykdydysime kryptingą saugaus eismo švietėjišką veiklą. Inicijuosime ir bendradarbiausime su Susisiekimo ministerija dėl pervažų ir perėjų per geležinkelius modernizavimo bei saugumo, infrastruktūros keleivių patogumui pritaikymo.

Pritaikysime pėsčiųjų perėjas neįgaliesiems, šeimoms, auginančioms mažamečius vaikus, ir įrengsime gyventojų saugumą didinantį kryptinį apšvietimą. Užtikrinsime atidžią rangovų, tiesiančių ir tvarkančių kelius, dviračių takus, žyminčių gatves, lapančių duobes, darbų priežiūrą ir kokybę.

Investuosime į viešojo transporto kokybę ir aprėptį. Didesniuose miestuose eismą planuosime teikdami prioritetą viešajam transportui – reguliuodami šviesoforus, paskirdami eismo juostas ir taikydami kitas priemones, užtikrinančias, kad viešasis transportas būtų greičiausias būdas judėti mieste piko laikotarpiu.

Ieškosime finansiškai tvarių sprendimų, kurie leistų siekti nemokamo viešojo transporto kuo platesniems gyventojų sluoksniams. Didinsime viešojo transporto sistemų integraciją, taip pat diegiant bendras elektroninių bilietų sistemas, kad gretimų rajonų gyventojai į darbą viešuoju transportu galėtų vykti be rūpesčių. Taip pat diegsime kitas priemones, skatinančias naudotis viešuoju transportu, atsižvelgiant į savivaldybės pobūdį, pavyzdžiui, šeimos bilietą, jungtinius autobuso ir traukinio, autobuso ir laivo bilietus ir kita.

Skirsime lėšas infrastruktūrai vystyti, formuoti sklypus, parengti viziją ar galimybių studiją skatindami keleivinę, pramoginę, turistinę laivybą upėse ir ežeruose. Įrengsime įlaidas tam išnaudodami ES fondų ir privačių investicijų galimybes. Iš verslo rėmimo programos skatinsime aktualias vandens verslo veiklas.

### **Užovėja nuo negandų – saugesnė rytdiena!**

Išsaugosime savivaldybių priešgaisrines tarnybas ir stiprinsime jų darbuotojų profesinius įgūdžius. Sieksime, kad ugniagesių gelbėtojų komandos būtų išdėstytos kuo arčiau gyventojų. Skatinsime gyventojus tapti policijos rėmėjais, ugniagesiais savanoriais bei įsitraukti į nusikalstamumo ir gaisrų prevencijos bei viešosios tvarkos užtikrinimo veiklas.

Daug dėmesio skirsime šalies civilinei saugai, ekstremaliųjų situacijų ir krizių valdymui. Įgyvendinsime civilinės saugos mokymus kaip teikti pirmąją pagalbą, dalyvauti pilietiniame pasipriešinime. Tankiai gyvenamose vietovėse apsvaistysime galimybes įstatymų nustatyta tvarka perimti savo paskirties nepraradusių slėptuvių visuomenės poreikiams. Derinsime su nekilnojamo turto vystytojais, kad statant naujus daugiabučius būtų numatytos patalpos, kurias galima būtų panaudoti civilinei saugai.

Išplėsimė socialinių paslaugų infrastruktūrą. Sukursime integruotų socialinės globos ir slaugos paslaugų į namus sistemą pagyvenusiems ir neįgaliesiems. Kursime saugias darbo sąlygas socialiniams darbuotojams, rūpinsimės jų derama kvalifikacija. Imsimės būtinų priemonių, kuriomis būtų skatinamas tinkamas sąlygų pritaikymas negalią turintiems asmenims viešajame ir privačiame sektoriuose bei stebimas šių reikalavimų laikymasis.

Didinsime municipalinio būsto statybų finansavimą. Asmenims, kuriems labiausiai to reikia, suteiksime kokybišką socialinį būstą arba teiksime paramą aprūpinant būstu. Skatindami benamių socialinę įtrauktį, jiems suteiksime tinkamą pastogę ir paslaugas, be kita ko, vandens tiekimo, sanitarijos, energetikos, transporto ir finansinių paslaugų ir skaitmeninio ryšio.

Toliau mažinsime vaikų paėmimo iš šeimų skaičių kuriant kokybiškas ir prieinamas paslaugas ir pagalbą šeimoms, šviečiant visuomenę apie nesmurtinius vaikų ugdymo metodus. Institucinės globos pertvarkos metu atsilaisvinančius pastatus būtina efektyviai panaudoti paslaugų, kurių šiandien kritiškai trūksta teikimui – krizių centrų, paliatyvios slaugos, vaikų, neįgalųjų ir senjorų dienos centrų.

### **Valdymas žmonėms – daugiau savivaldos!**

Suteiksime ir plėsime galimybes gyventojams patiems dalyvauti formuojant savivaldybės biudžetą. Tik jų valia dalis biudžeto pajamų bus skiriama įvairiems infrastruktūros ir aplinkos gerinimo projektams. Svarbi sąlyga – lėšos bus skiriamos pirmiausia toms vietovėms, kuriose gyvenimo sąlygos yra santykinai prastesnės.

Diegsime ir plėsime vietos apklausas bei „mišraus valdymo“ praktikas, kada į klausimų svarstymą kartu miesto tarybos komitetų ar seniūnijų lygmeniu įtraukiami motyvuoti gyventojai. Esminė šios svarstomosios demokratijos priemonės prielaida – atsitiktinė tokių gyventojų atranka. Ji yra svarbi tam, kad jie kuo tiksliau atspindėtų realią žmonių sudėtį – lyties, amžiaus, pajamų, profesijos ir kitų kriterijų atžvilgiu.

Stiprinsime seniūnijas. Pasirūpinsime, kad kiekvienos seniūnijos aptarnaujamoje teritorijoje darniai veiktų vietos gyventojų ir jų interesams atstovaujančių asmenų (seniūnaičių, bendruomeninių organizacijų) informavimo, konsultavimosi su jais ir bendruomeninių organizacijų įgalinimo sutartiniu pagrindu teikti dalį viešųjų paslaugų sistema.

Užtikrinsime, kad visuomenė būtų deramai nuo pat pradžių įtraukta į vietovių teritorinį planavimą ir būtų apginta jos teisė į gerai sutvarkytą aplinką ir kraštovaizdį. Sieksime, kad didesniuose miestuose gyventojai galėtų nesunkiai, per 15-30 min., pėsčia pasiekti polikliniką, mokyklą, parką ir kitas žmogaus gyvenimui esmines viešąsias erdves.

Remsime kaimo ir miesto bendruomeninių organizacijų steigimąsi ir plėtrą, taip pat jų lyderių ir narių gebėjimų efektyviai veikti ugdymą. Sudarysime sąlygas šioms organizacijoms teikti siūlymus dalyvaujamojo biudžeto programose, vykdyti vietos bendruomenėms naudingą veiklą. Sukursime teises prielaidas, kurios leistų įgalinti bendruomenines organizacijas sutartiniu pagrindu su savivaldybe ir (ar) seniūnija teikti dalį viešųjų paslaugų, aktualių vietos gyventojams.

### **Aplinkos tvarkymas ir įveiklinimas – daugiau gerovės ir švaros!**

Remsime verslo poreikius atitinkančių teritorijų, sklypų bei pastatų pritaikymą reikšmingų investicijų pritraukimui, taip skatinant šalies ekonominę plėtrą, kuriant naujas darbo vietas, infrastruktūrą ir veiklos potencialą vietiniam regiono smulkiam ir vidutiniam verslui.

Investuosime į muziejus, bibliotekas, kultūros centrus, koncertines įstaigas, teatrus ir kitas kultūros ir meno institucijas tam, kad jų teikiamos kultūros paslaugos būtų aukštos kokybės, prieinamos ir interaktyvios, skatintų papildomas lankytojų srautus, didintų patrauklumą vietos investicijoms ir verslo plėtrai, kurtų naujas darbo vietas.

Integruosime turizmo sektorių į kultūrines programas ir renginius, maršrutus, šventes. Sukursime programas, kurios apjungtų turistams patrauklias kultūros veiklas ir įvykius, pvz., kultūros kelius, nacionalinius ir tarptautinius kultūrinius susitikimus. Skatinsime turizmą, kursime naujus traukos maršrutus ir priemones. Ypač skatinsime tradicinius amatus ir kaimo turizmą kaip veiklas, kurios gali duoti nemažą teigiamą ekonominę ir socialinę naudą kaimo vietovėms

Plėtosime viešąsias erdves, įrengiant fontanus, tvenkinius, pasivaikščiojimo takus, vaikų žaidimų bei sporto atvirame ore aikšteles, suoliukus. Tvarkydami viešąsias erdves, nepaversime jų trinkelį ir asfalto aikštėmis. Išsaugosime sveikus medžius. Skatinsime naujų vietinių augalų sodinimą. Neleisime plisti invaziniams augalams ir skatinsime tai daryti ir privačių žemės sklypų savininkus.

Rūpinsimės triukšmo ir nuodingų atliekų patekimo į aplinką prevencija. Plėsimės triukšmo sienelių panaudojimą miestuose ir gyvenvietėse. Remsime žmonių sveikatai ir aplinkai saugų bei efektyvų atliekų tvarkymą ir racionalų atliekų medžiaginių ir energetinių išteklių naudojimą. Įgyvendinsime šiferinių stogų pakeitimo programą.

Visokeriopai remsime šias ūkininkų, jų kooperatyvų ir kitų gamintojų iniciatyvas dalį žemės ūkio ir maisto produktų parduoti tiesiogiai galutiniams vartotojams. Vietos produktų asortimento plėtimas perdurbant žemės ūkio produkciją padės išsaugoti ir kurti naujas darbo vietas, regionų kultūrinį tapatumą, plėtoti kulinarinį bei tautinį paveldą, įvairinti vietos gyventojų veiklas ir pritraukti daugiau turistų.

Palaikome pažangiųjų kaimų idėją. Remsime vietos iniciatyvas, kurios skatins verslumą ir užimtumą kaime bei užtikrins šių iniciatyvų tęstinumą. Taip pat pasisakome už papildomas paskatas bendruomeniniam ir socialiniam verslui kurtis, kuris negali mažose gyvenvietėse išsilaikyti rinkos sąlygomis. Sykiu spręsimės opiausias sodininkų bendrijų keliamas problemas, tokias kaip aprūpinimas geriamu vandeniu ir nuotekų šalinimas, šiukšlių šalinimas.

Plėsimės ekologinio ūkininkavimo plotus specifinėse ir labiausiai pažeidžiamose teritorijose, gerinti dirvožemio savybes ir našumą didinant vandens ir maistinių medžiagų sulaikymo galimybes, pasitelkiant kraštotvarkos ir technologines priemones. Skatinsime mažinti pesticidų naudojimą žemės ūkyje bei viešųjų erdvių, pakelių, šaligatvių priežiūrai.